

АНГЛІЙСЬКІ КОМПОЗИТИ У ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Омельченко Л.Ф.

Київський міжнародний університет

Соловійова Л.Ф.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Мороз Т.М.

Київський національний лінгвістичний університет

Актуальність звертання до проблем словоскладання (у першу чергу до його семантичних аспектів) обумовлена необхідністю розширити і укріпити теоретичну базу для подальшого дослідження семантики складного і складно-похідного слова, що найбільш плідно може проводитися в рамках такого напрямку, який можна назвати семантико-орієнтовна композитологія (Мешков 1988:7).

Дослідження вказаних найменш вивчених синхронно-релевантних лексем заповнює існуючі проблеми системного опису номінативних, експресивних і комунікативних функцій класичних та неправильних композитів у структурно-семантичній системі словоскладання і парасинтезу.

Нерозробленість проблеми функціонування композитів у газетному дискурсі зумовлює актуальність даної теми.

Незважаючи на величезну кількість робіт із найрізноманітніших аспектів складного слова, спостерігається деяке відставання в постановці і дослідженні власне семантичних проблем складних і складно-похідних лексем із суфіксом -er (Омельченко 1989:54-67; Пупченко 1969; Omelchenko, Goncharova, Medvedeva 2001; Гончарова 2006).

О.І. Смирницький пише: "Суттєва особливість продуктивних афіксів – не їх вживання, а здатність до створення необмеженого числа нових слів, зрозумілих для всіх, хто говорить даною мовою і, зокрема, здатність до утворення "потенційних" слів" (Смирницький 1957:106).

Особа може бути названа за дією, здійснення якої не є для неї постійною ознакою. Особу можна буде назвати за цією дією тільки в момент її здійснення.

Таким чином, стадія максимальної продуктивності суфікса із значенням діяча характеризується також специфічною ознакою похідних імен – здатністю позначати діяча в момент здійснення ним дії.

Усе вище сказане свідчить про те, що найбільш універсальним словотворчим засобом є суфікс -er. З усіх активних суфіксів він є найпродуктивнішим для позначення будь-якої особи за її професією, спеціальністю чи за якою-небудь іншою ознакою.

Слова з суфіксом *-er* можуть позначати представників різних наук, осіб за їх походженням, з певної місцевості тощо. За допомогою цього суфікса творяться також слова на позначення тварин і комах. Велику групу становлять слова, які являють собою назви знарядь дії, різних інструментів, приладів та апаратів (Янукян 1970:125-126).

Хоч іменники, які утворені за допомогою суфікса *-er*, поділяються на ряд семантичних розрядів, ми (слідом за Т.Г. Янукян (Янукян 1970:132) не вважаємо цей суфікс полісемантичним. Не можна його вважати і омонімічним, якої думки дотримується П.М. Каращук (Каращук 1965), розмежовуючи суфікси-омоніми *-er₁* з агентивним значенням і *-er₂* із знаряддевим значенням. Ми (слідом за Т.Г. Янукян) вважаємо, що наявність різних семантичних груп утворень з суфіксом *-er* зумовлена не різними його значеннями, а різним характером основи. Цієї думки дотримується і О.Б. Шахрай (Шахрай 1969:131).

Значна частина іменників типу, що розглядається, в яких є суспільна потреба, стає надбанням мови, друга ж частина лексем, які утворені в розмовній мові або в письмовій мові функціонує в ролі оказіональних слів. Серед лексем, які отримали статус сталих одиниць, значне місце займають утворення, що належать до "газетизмів" і являють собою своєрідні конденсати вільних і сталих словосполучень, ідіоматичних виразів і фразеологічних зворотів: *six-pager* газета на шести смугах; *bell-ringer* 'продавець, який доставляє товари додому'; 'місцевий політичний діяч'; *pipe-layer* 1. 'трубоукладач'; 2. амер. 'той, хто займається політичними махінаціями, інтригами'; *muck-raker* 'той, хто завзято розслідує, викриває (в пресі) темні махінації чиновників і політиканів'; 'розгрібач бруду', 'любитель сенсаційних викриттів' (особ. про журналістів); *newswriter* 1. 'репортер'; 2. (газетний) 'кореспондент'; *penny-a-liner* 'другорядний журналіст', 'писака', 'літературний поденник'; *back-bencher* 'рядовий член парламенту'; *bridge-builder* 'людина, яка наводить мости'; *backgrounder* амер. 1. 'прес-конференція інформаційного характеру'; 'роз'яснення позиції уряду' (журналістами); 2. 'пам'ятна записка, яку роздають журналістам, з викладенням позиції уряду' (в будь-якому питанні); *handshaker* презир. 'рукопотискувач'; 'людина, яка заробляє популярність спілкуванням з широкою публікою' (перев. про політикана); *peacekeeper* 1. 'страж миру'; *the UN as a peacekeeper* 'ООН як орган, який стоїть на варті миру' (той, хто охороняє мир); 2. pl. 'війська з підтримки миру'; *Canadian peacekeepers* 'канадські війська, що входять у сили ООН з підтримання миру'; *keynoter* 'основний доповідач', 'оратор, який виступає з вступним словом або з програмною промовою'; *soft-liner* політ. 'прихильник "м'якої" лінії або політики'; 'противник застосування сили при вирішенні

конфліктів' (пор. *soft line* політ. "'м'яка" лінія', 'стримана, помірна, політична лінія або тактика'); *hard-liner* розм. 'прихильник "жорсткої" лінії або політики'; 'противник угоди, компромісів'.

До структурно-складних новоутворень, не зареєстрованих словниками, можна віднести лексеми типу *soft-lander*, *milk-snatcher*, *bomb-maker*: *The Soviet 6-kopek stamp features a Mars soft-lander (DW, 1978, Oct. 12)*. ...*the real history of a politician who established her reputation is Maggie Thatcher – the milk-snatcher (Morning Star, 1979, Oct. 22)*. *The real criminals are the bomb-makers (Morning Star, 1982, Dec. 1)*. Багато утворень типу *left-hander*, *back-bencher*, *pace-maker*, *holidaymaker*, *film-maker*, *people-killer* підлаштовуються до існуючих у мові моделей і входять до словотворчих парадигм без складних дієслівних корелятивів. Цим словам властива прозорість і мотивованість їх лексичного значення, що пояснюється наявністю живих зв'язків цих слів з вільними словосполученнями співвіднесеної моделі.

Системні okazіоналізми за своєю структурою відповідають як продуктивним моделям сучасної англійської мови, так і закономірностям їх заповнення. Багато okazіоналізмів фактично являють собою порушення правил семантичного узгодження і, як правило, в мові довго не затримуються. Різноманітність і широта словотвірної бази, природно, позитивно впливають на передбачуваність утворення значної кількості слів цього типу, прогнозування розвитку всієї моделі в цілому.

Однак для того, щоб нові структурно-складні слова прищеплювалися, потрібні придатні умови, які сприяють прийняттю цих слів. До таких умов належать: 1) повна відсутність слова для позначення будь-якого поняття, 2) незадовільні якості існуючого в мові слова (неблагозвучність, нагромадження структури і т. ін.), 3) лінгвістична перевага інновації, що пропонується, над колишнім способом номінації, 4) прихильна суспільна думка стосовно запропонованої інновації, 5) "зелена вулиця" в пресі.

Англійські композити і парасинтетичні одиниці із суфіксом *-er* вживаються в газетному дискурсі, оскільки вони виконують не тільки інтелектуально-комунікативну, але й логіко-афективну функцію.

Як відомо, стимулом для утворення слова може бути одночасна потреба і в новому значенні, й у новій синтаксичній функції для номінації, що вибирається. Це означає, що утворення нового слова не обмежується тільки потребами в позначенні нових явищ, або явищ не нових, але тих, що отримують через різні мотиви інше значення (наприклад, позначення в сленгу предметів, які вже мають свою назву в загальноживаному словнику і т.ін.); у багатьох випадках слово утворюється для більш точного вираження

думки, більш раціональної організації висловленого смислу, як результат синтаксичних потреб у подібній організації. Дослідники вже давно звертали увагу на утворення одних слів від інших із метою реалізації синтаксичних функцій, відмінних від синтаксичних функцій похідних слів. Подібний вид словотворення можна назвати синтаксичним (Adams 1973; Кубрякова 1981; Гинзбург 1979). З метою функціональної економії той, хто говорить може змінювати традиційну модель, нехтуючи деякими елементами, надмірними, з його точки зору, в мовленні. Словосполучення втрачає свої синтаксичні якості, згортаючись у складну лексему. Виходячи з цього, утворення складних слів розглядається нами на фоні загальної тенденції до "згортання", до економії синтагматичних засобів (Балли 1955; Мартине 1963:534). Наприклад:

...the day before Afghan authorities discovered and detonated a bomb known as a Vbied, vehicle-borne improvised explosive device, in a car out front. But he made light of the danger, saying authorities should also be concerned about Dbieds, or donkey-borne explosives (International Herald Tribune, 2005, Nov. 8:16).

Margaret Fu said the case represented the first jail sentence imposed on anyone who had made movies available to others using BitTorrent, a popular Internet file-sharing system (International Herald Tribune, 2005, Nov. 8:13).

Singh is the highest-ranking casualty of the UN inquiry into abuse of the humanitarian program (International Herald Tribune, 2005, Nov. 8:7).

Some are heading to fast-growing cities like Las Vegas, as they have been for decades (International Herald Tribune, 2005, Nov. 8: 6).

Jail ordered for file-sharer (International Herald Tribune, 2005, Nov. 8: 13).

Sierra Leone is a stunningly beautiful place. But is also a heartbreaking one. In Freetown, the capital, the signs of the 11-year civil war that ravaged this nation are everywhere (International Herald Tribune, 2005, Nov. 8: 22).

Marlowe's Koran-burning hero is censored to avoid Muslim anger (The Times, 2005, Nov. 24: 3).

In public both breast-feeding and bottle-feeding mothers struggle to find places where they feel comfortable to feed their infants (The Times, 2005, Nov. 24: 18).

... if the company becomes more streamlined or profit-oriented (International Herald Tribune, 2005, Nov. 23: 8).

France is no longer allowed to subsidize a money-losing transport business (International Herald Tribune, 2005, Nov. 23: 8).

Putin crackdown will mean the end for foreign-funded NGOs (non-governmental organizations). (The Times, 2005, Nov. 24:40).

The amendment's supporters say that it will protect Russia from a revolution such as those in Georgia and Ukraine, where Western-funded, pro-democracy NGOs helped to mobilize support for the West-leaning politicians who took power (The Times, 2005, Nov. 24: 40).

The French government met in emergency session Sunday evening to confront youth rioting that worsened on its 10th night, sweeping close to the heart of Paris from Arab- and African-populated suburbs (International Herald Tribune, 2005, Nov. 7: 1).

...to clean up the bad debt on the books of China's major state-owned banks (International Herald Tribune, 2005, Nov. 7: 14).

Two hospitals in Evansville and one in Henderson reported treating about 150 people for tornado-related injuries (International Herald Tribune, 2005, Nov. 7: 7).

That may be one of the reasons why Zhu Rongji, then prime minister, and known as a tough-minded reformer, took China into the WTO (International Herald Tribune, 2005, Nov. 7: 14).

Qualcomm has denied any wrongdoing (International Herald Tribune, 2005, Nov. 7: 11).

Продуктивність композитів у газетному дискурсі обумовлена законом економії мовних зусиль, оскільки у стислій і компактній формі передає думку, що міститься у корелятивній синтаксичній конструкції.

Таким чином, сучасний стилістичний статус газетного дискурсу відзначається великою свободою мовного репертуару і одночасно прагненням до відбору тих оціночно-маркованих одиниць, які дійсно сприяють простоті, лаконічності та економичності вираження.

Література

Adams 1973: Adams V. An Introduction to Modern Word-Formation. – London: Longman, 1973. – 370 p.

Балли 1955: Балли И.Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка. – М.: Изд-во лит-ры на иностр. яз. – 1955. – 416 с.

Гинзбург 1979: Гинзбург Е.Л. Словообразование и синтаксис. – М.: Наука, 1979. – 264 с.

Гончарова 2006: Гончарова Т.В. Лінгвоаксіологічна семантика агентивних номінативних одиниць із формантом -er у сучасній англійській мові: Автореф. ... дис. канд.. філол. наук: 10.02.04. – Донецьк, 2006. – 18 с.

Каращук 1965: Каращук П.М. Аффиксальное словообразование в английском языке. – М., 1965. – 85 с.

Кубрякова 1981: Кубрякова Е.С. Типы языковых значений: Семантика производного слова. – М.: Наука, 1981. – 199 с.

Мартине 1963: Мартине А. Основы общей лингвистики // Новое в лингвистике. – М.: Прогресс, 1963. – Вып. III. – С. 530-534.

Мешков 1988: Мешков О.Д. Проблемы композитной семантики (на материале субстантивного словосложения английского языка): Автореф. дис.... докт. филол. наук: 10.02.04. – М., 1988. – 38 с.

Омельченко 1989: Омельченко Л.Ф. Английская композита: структура и семантика: Дис. ... докт. филол. наук: 10.02.04. – К., 1989. – 493 с.

Omelchenko, Goncharova, Medvedeva 2001: Omelchenko L., Goncharova T., Medvedeva L. Axiological and Pragma-Stylistic Aspects of Phraseological Compounds with the Suffix -er. // Друга міжнародна наукова конференція дослідників англійської мови "Прагматика у межах та поза межами". – Харків, 28-29 травня 2001 р. – Харків: ХНУ ім. В.М. Каразіна. – 2001. – С.56-59.

Пупченко 1969: Пупченко Б. В. Соотношение морфемной и словообразовательной структуры в современном английском языке (на материале сложных образований с суффиксом -er): Дис.... канд. филол. наук: 10.02.04 – Л., 1969. – 185 с.

Смирницкий 1957: Смирницкий А.И. Лексикология английского языка. – М.: Изд-во лит-ры на иностр. яз., 1957. – 287 с.

Шахрай 1969: Шахрай О.Б. К вопросу о суффиксальной полисемии и омонимии (на материале субстантивного суффикса -er в современном английском языке). – НДВШ, ФН, 1969. – №6. – С. 129-133.

Янукян 1970: Янукян Т.Г. Функціонування суфікса -er із значенням особи в різних субмовах німецької і англійської мов // Матеріали міжвузівського лінгвістичного семінару. – Донецьк: Донецький держ. ун-т., 1970. – С. 125-132.